

3. Гузик М.П. Авторська школа. Концепція та технологічні чинники. – К.: Генеза, 2000. – 239с.
4. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій /Автор- укладач Н.П. Наволокова. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 176 с. – (серія «Золота педагогічна скарбниця»).
5. Підласий І.П. Продуктивний педагог. – Харків: Вид. група «Основа», 2009.
6. Садкіна В. І. 101 цікава педагогічна ідея. Як зробити урок. – Х.: Основа, 2008. – 88 с. (Серія «Золота педагогічна колекція»).

Ухіна В.В. *

РОЗВИТОК ТВОРЧОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У РОБОТІ З РІЗНИМИ МАТЕРІАЛАМИ

Стаття присвячена проблемі творчого розвитку дітей у навчально-виховному процесі дошкільного закладу, автором визначено сприятливі умови для творчого розвитку дітей, принципи організації занять з цієї проблеми з урахуванням вікових можливостей малят.

Актуальною проблемою сучасної педагогіки є розвиток дитячої творчості, який має на меті виховання в дошкільників творчого підходу до перетворення оточуючого світу, активності та самостійності мислення, що сприятиме досягненню позитивних змін у житті суспільства.

Базова програма розвитку дошкільника «Я у Світі» вперше в освітньому просторі України заявила про креативність як одну з пріоритетних ліній розвитку дитини. Розвиток сучасної дитини як особистості передбачає максимальну реалізацію нею активності, самостійності, творчої ініціативи, прагнення обирати на власний розсуд шляхи й засоби досягнення цілей, намірів, реалізувати свої власні потреби та інтереси. Творча активність дошкільника має два тісно пов'язані між собою, проте не тотожні джерела – навчально-виховні впливи людей, які її оточують (насамперед дорослих), та особистий досвід самої дитини, який включає досвід її індивідуальної взаємодії зі світом та результати попереднього навчання й виховання. Включення індивідуального досвіду в засвоєння дошкільником інформації подекуди може спровокувати своєрідний «розрив» логічних схем міркування дорослого та дій, вироблених суспільною практикою. Водночас воно сприяє створенню дитиною оригінального продукту, що й характеризує творчість як особистісний процес [5].

Ефективним засобом формування творчої особистості в дошкільному віці є продуктивні види діяльності. Чим раніше дитина буде займатися творчою діяльністю, тим більш високих

---

* © Ухіна В.В.

результатів можна досягти в її загальному розвитку. Дослідження дитячої творчості здійснювалось протягом багатьох років. Поступово вироблялися адекватні підходи до цієї проблеми. Психолог Л. Виготський відмітив, що практика та досвід можуть бути засвоєні двома способами. Один із них – відтворювальний, репродуктивний, який базується на точному відтворенні раніше набутих прийомів. Інший спосіб базується на творчій праці, створенні нових образів та дій [1].

А.А. Волкова, характеризуючи творчість дошкільників, відмітила: «Виховання творчості – різнобічний та складний вплив на дитину. Ми бачили, що у творчій діяльності дорослих беруть участь розум, характер, почуття. Ці ж самі сторони особистості ми повинні виховати в дитини. Збагатити розум дитини різноманітними уявленнями, деякими знаннями – означає дати збагачену основу для творчості дітей. Навчити їх уважно придивлятися, бути спостережливими, тобто зробити їх уявлення більш яскравими. Це допоможе дітям відтворити все побачене у своїй творчості» [2]. Педагоги та психологи, які займалися проблемою розвитку художньої творчості та здібностей дітей, відмітили, що різні види продуктивної діяльності, робота з різними матеріалами впливає на розвиток здібностей до творчої діяльності. Т.С. Комарова виділила наступні властивості особистості людини, які зумовлюють її здібність до діяльності: сприйняття та уявлення, емоційно-позитивне ставлення до діяльності. Усі ці якості особистості дитини ми зможемо розвивати в процесі роботи з різними матеріалами [3].

Під роботою з різними матеріалами ми розуміємо поєднання двох видів діяльності: аплікації та конструювання з паперу, природного та бросового матеріалу (ручна праця). Таке поєднання доцільне, тому що для створення різноманітних предметів використовуються одні й ті самі матеріали та інструменти, застосовуються загальні вміння та навички, використовуються педагогом при навчанні одні й ті самі методи та прийоми. Але, не дивлячись на багатий досвід у галузі організації занять у роботі з папером, тканиною, природним та бросовим матеріалом, немає комплексної системи занять, які б ураховували поєднання та особливості різних матеріалів, не використовуються можливості поєднання матеріалів та технік створення виразної композиції для формування творчих здібностей у дітей, починаючи з дошкільного віку.

Це призводить до широко розповсюджених помилок у роботі з дітьми:

- заняття відбуваються з великими труднощами в організації роботи;

- поробки, виготовлені дошкільниками, виглядають мало-естетично, якість робіт дуже низька;
- занижуються чи завищуються можливості дошкільників, що негативно впливає на формування дитячої творчості, у них не формуються творчі навички;
- в організації роботи з різними матеріалами вихователі рідко використовують колективну форму занять, що призводить до зниження змісту та художньої цінності дитячих робіт.

Правильно організована робота з різними матеріалами в дитячому садку та в сім'ї дає дітям поглиблені знання про якості та можливості різних матеріалів, сприяє закріпленню позитивних емоцій, стимулює бажання працювати та оволодівати особливостями майстерності, прилучає до народного декоративного мистецтва, підготовлює дитину до наступного навчання в школі. Тобто, є всі засади розглядати цю діяльність як важливий елемент гармонійного розвитку дітей. Така праця, яка за своїм змістом дуже схожа на конструювання, відкриває перед дітьми широкі перспективи творення.

Головними умовами творчого конструювання є:

- використання різної техніки, починаючи з простіших її видів (змінання, скручування, розривання);
- формування узагальнених способів конструювання в процесі оволодіння більш складною технікою (орігамі, кірігамі, об'ємна скульптура тощо).

З метою реалізації останнього, перш за все, необхідно допомогти дітям виділити спосіб конструювання з практичного процесу створення конкретного виробу. Для цього спочатку відпрацьовують сам спосіб конструювання поза конкретної задачі, а потім демонструють цей спосіб як основу виготовлення цілої низки різних поробок. Завдяки цьому діти здатні самостійно конструювати з використанням складних видів техніки.

Ця діяльність розвиває конструктивні здібності дітей, корисні практичні навички та орієнтири, формує інтерес до роботи, готовність братися за неї, виконувати її, уміння оцінити свої можливості, прагнення виконати роботу якомога найкраще. У процесі роботи діти знайомляться з найпростішими пристосуваннями, учаться бережливо ставитись до матеріалів, предметів праці. Володіючи навичками, діти успішніше втілюють свої задуми в життя. Їм стають доступними більш складні завдання: самим придумати, якому матеріалу віддати перевагу відповідно до призначення речі, яку потрібно виготовити, гарно виконати свою роботу. У роботі з дітьми необхідно надавати їм можливість втілювати свій задум, проявляти креативність.

Джерелом задумів дітей є, з одного боку, навколишнє

життя, де вони беруть зміст для своїх робіт, з іншого – розвивальна гра, під час якої виникає необхідність виготовлення поробок та художніх робіт.

Навчання та виховання треба здійснювати не через передачу готових знань та вмінь і навичок, а через постановку тих проблемних завдань, у процесі рішення яких формуються творчі здібності. Займаючись розвитком креативних здібностей у дітей, треба мати на увазі такі цілі:

- розвиток естетичного сприйняття;
- розвиток художньо-творчих здібностей та творчості у дітей;
- навчання дітей прийомам та способам виконання робіт із різних матеріалів;
- розвиток уяви, мислення та творчої діяльності.

Головна мета – допомогти дитині знайти особистісну свободу та оволодіти мовою мистецтва як засобом чуттєвої та духовної орієнтації в навколишньому світі природи та людської культури. Невід’ємною складовою роботи є створення в дитини відчуття особистісної значущості, активізація її спілкування з навколишнім світом, розвиток чуттєвого сприйняття та вміння використовувати свій інтелект.

У роботі з дітьми використовують такі методи та прийоми:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний та евристичний;
- дослідницький;
- практичний та ігровий;
- мовчазного спостереження;
- формування свідомості, поведінки та чуттів;
- самостійної роботи дітей на осмислення та засвоєння нового матеріалу.

А також доцільно використовувати такі способи стимулювання творчої активності дітей:

- забезпечення сприятливої атмосфери (доброзичливість із боку вихователя, відмова від висловлювання оцінок та критики на адресу дитини сприяють вільному прояву багатоаспектного мислення);
- збагачення навколишнього середовища дитини найрізноманітнішими новими для неї предметами та стимулами з метою розвитку її допитливості;
- заохочення висловлювання оригінальних ідей;
- створення можливостей для вправ та практики;
- використання особистого прикладу виконання завдань;
- надання можливості дітям активно ставити питання.

Проводячи заняття з формування навичок у дітей дошкіль-

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

ниткою треба із зображення кутів, поступово звужуючи простір між нитками до 0,5 см.

Наведемо декілька прикладів ходу заняття з розвитку творчості дітей у роботі з різними матеріалами:

1. «Курчата на лузі»

Роздатковий матеріал: аркуш, манна крупа, простий олівець, клей, пензлі.

- організація дітей;
- демонстрація дітям робіт із різних аплікативних матеріалів;

- показ естетичних властивостей кожного матеріалу;
- пропозиція дітям скласти картину з манної крупи, бросового матеріалу, зафарбувавши зображення гуашшю;

- демонстрація технології зображення, що стимулює самостійність та творчість;

- самостійна діяльність дітей;

- аналіз дитячих робіт;

- підбиття підсумків.

2. «Море хвилюється»

Роздатковий матеріал: аркуші паперу, кольоровий скотч.

- організація дітей;

- демонстрація дітям робіт, виконаних із різних кольорів скотча;

- ознайомлення з його художніми перевагами;

- пропозиція дітям скласти картинку з кольорового скотча з додаванням до її змісту різних деталей;

- показ технології зображення для стимулювання самостійності та творчості;

- самостійна діяльність дітей;

- аналіз дитячих робіт;

- підбиття підсумків.

3. «У баранчика тепла шубка» (використання вати; формування вміння накручувати її на олівець для отримання кілець із вати).

4. «Казковий птах» (формування вміння користуватись змішаною технікою: пальцеграфією, аплікацією з манної крупи з додаванням кольорового пір'я).

Творчість у роботі з різними матеріалами слід розглядати як діяльність, у результаті якої створюється модель предметів навколишньої дійсності, розвивається сприйняття, конструктивне мислення, уява, пам'ять, волюві якості особистості, удосконалюються процеси комбінування та виникають асоціативні зв'язки, формуються трудові навички та вміння, які відіграють важливу роль у соціалізації дитини. Творчість у роботі з різними

СКАРБНИЦЯ МЕТОДИЧНИХ ІДЕЙ

матеріалами слід також уявляти і як процес перетворення паперу, тканини, природного та бросового матеріалу на цікаві композиції та предмети. Умовами розвитку творчості в роботі з різними матеріалами є навчання дошкільників навичкам та вмінням перетворення паперу, тканини, природного та бросового матеріалів; перенесення дітьми вже сформованих навичок з одного виду матеріалу на інший, використання особливостей того чи іншого матеріалу для створення виразних образів. У процесі роботи з різними матеріалами формується вмілість рук, яка необхідна в подальшій практичній діяльності людини.

Спираючись на розробки сучасних методистів та власний досвід, вважаємо, що доцільним є:

– у середній групі – перетворення паперу та природного матеріалу, техника багатощарового наклеювання та створення поробок на основі базової форми «трикутник» в оригамі.

– у старшій групі – ознайомлення з тканиною, створення композицій з паперу за допомогою техніки криволінійного складання, трансформованого модуля, на основі базових форм «трикутник», «Водяна бомбочка», «млинчик», та «повітряний змій»; поступове введення бросового матеріалу та виготовлення поробок з нього [4].

Використання різних видів показу способів дії, розглядання матеріалів та вільне експериментування з ними перед началом навчання, включення ігрових ситуацій при виконанні поробок тощо позитивно впливають на процес формування творчості дітей 5-7 років.

Отже, системи занять, які спрямовані на формування дитячої творчості в роботі з різними матеріалами відповідно до особливостей дошкільного закладу та можливості організації занять, позитивно впливають на невимушену творчість дитини, розвиток креативності та активності у втіленні власних задумів різними способами та з різних матеріалів.

Література:

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте /Л.С.Выготский. – М., 1997. – С.16.
2. Волкова А.А. Детское творчество / А.А. Волкова. – М., 1998. – С.34.
3. Комарова Т.С. Детское художественное творчество. Методическое пособие для воспитателей и педагогов. М.: Мозаика-Синтез, 2006., 128 с: цв. вкл.
4. Корчинова О.В. Декоративно-прикладное творчество в детских дошкольных учреждениях (серия «Мир вашего ребёнка»). Ростов: Феникс, 2002. – 75с.
5. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / О.Л. Кононко, З.П. Плохій, А.М. Гончаренко [та ін.]. – К.: Світич, 2009. – 208 с.